

TESTIMONIS I EXPERIÈNCIES

Per a mi, què ha estat *Rosa Sensat*?

Jordi Cots i Moner

Rosa Sensat continua essent avui el que ha estat des del seu origen: una entitat privada amb vocació de servei públic que treballa en el camp de la renovació pedagògica i de la formació permanent del mestre. Es va constituir com a Escola de Mestres. Ara que ha esdevingut una Associació, té els mateixos objectius.

Tots sabem, però, que aquesta definició és insuficient; i encara més partint d'algú que, com jo, ha viscut el seu naixement. Ni tan sols aquest fóra el to amb què respondria a la pregunta que Marta Mata, en el pròleg de «Els primers quinze anys de *Rosa Sensat*», deia que ens féssim: «Per a mi, què ha estat *Rosa Sensat*?»

Confesso que quan se'm van demanar les presents ratlles, vaig sentir una cosa semblant a un moviment de refús. Aquells primers anys van ser tan intensos —perquè fou els primers anys que jo vaig ser-hi, sobretot—, que ara em semblava innecessari explicar-los. Una mica com la canalla, quan se'ls pregunta què han fet al llarg del dia; arronsen les espatlles com volent dir «Si ja està, ja està». Tot és incorporat a les pròpies vivències, a la pròpia història personal, diria que al propi gest.

Rosa Sensat hauria pogut desaparèixer i el seu pes en el món de l'ensenyament persistiria. Ja ha entrat en el mite, i la seva presència és indeclinable. I jo mateix, com tants d'altres —cadascú a la seva manera, cadascú amb les seves contradiccions—, seré un home de *Rosa Sensat* per sempre.

He dit que ha entrat en el mite; no en el passat. El juliol darrer vaig visitar els locals del Patronat Ribas on *Rosa Sensat* celebrava la seva 22.ª Escola d'Estiu. Eren les primeres hores del matí. Entreveia, a través de les portes mig badades, classes de llengua, de dansa, de didàctica de les ciències naturals. Cartells a la paret de l'escala anunciaven els cursos, i als angles dels passadissos, instal·lades modestament, hi havia les secretaries de les etapes. L'edifici, guarnit enginyosament amb llargues tires de papers de colors, no podia dissimular la seva decrepitud. Hi havia hagut moments més brillants, ambients més esplèndids, una assistència més nombrosa i fidel. Tant se val. «Sempre igual i sempre diferent», vaig pensar. Em van parlar de la sessió que aquella mateixa tarda faria Loris Malaguzzi, i d'una de les divises d'aquest: «parvularitzar» la Universitat.

Aquells primers anys van ser intensos. No ben bé heroics. Actualment hi ha força documentació referida a *Rosa Sensat*. Ultra l'obra de Jordi Monés ja citada abans, hi ha, també, la conversa entre Marta Mata i Pilar Benejam publicada recentment a la Col·lecció «Diàlegs de Barcelona», de l'Editorial Laia. Recomanaria la lectura d'un text titulat «10 anys d'activitat», d'un subjectivisme tan honest, al meu entendre, que constitueix un dels testimonis més objectius d'aquest primer període.

Sempre es parla de la taula de menjador al voltant de la qual es van reunir per primer cop una quinzena de mestres-alumnes per a una formació post-Normal, presidida el primer dia per Angeleta Ferrer, que hi va impartir una lliçó de didàctica de les ciències naturals. Era el 4 d'octubre, dia de Sant Francesc d'Assís, del 1965. Aquesta taula era el símbol d'un nou tipus de relació. Jo hi feia, pretenia de fer-hi, Història de l'Escola. No Història de l'Educació. Marta Mata em va indicar un llibre que encara avui es considera un clàssic, l'«Histoire de l'Éducation dans l'Antiquité», de Marrou. Però calgué anar improvisant, preparant, dia a dia, les lliçons per arribar al que encara anomenàvem l'«època contemporània». Mai no havia après tant. Feia dos anys que portava una escola i havia participat activament en l'experiència inoblidable de les «Sessions de Pedagogia» (no podem entretenir-nos a explicar, ara, el que foren). No tenia ni el títol de mestre. Havia deixat l'exercici de la carrera d'advocat per la pedagogia, en part per una lleu insinuació d'aquell gran mestre que fou Jaume Bofill, el qual, d'altra banda, no coneixia massa. El meu bagatge pedagògic era la lectura apassionada del llibre de Georg Kerschensteiner «L'ànima de l'educador», que havia trobat citat en un llibre d'Adolphe Ferrière. Eren obres editades en el període d'entreguerres per l'editorial Luis Beltran i per la Labor, que adquiríem en llibreries de vell. Rellegeixo encara un cop l'any, per un motiu o altre, «L'ànima de l'educador». Crec que l'hauríem de tenir traduïda al català.

Jo pertanyia al grup d'escoles que durant uns deu anys, possiblement menys, foren el suport de *Rosa Sensat*. En el meu cas, l'Escola *Tbau*. Des de bon començament *Rosa Sensat* havia resolt amb naturalitat el problema dels destinataris de la seva acció: mestres o escoles? Eren els mestres. Això ja s'havia resolt en els plantejaments inicials de les «Sessions de Pedagogia». Amb tot, a *Rosa Sensat* es constituí l'anomenada «Coordinació Escolar», que, amb més o menys puresa, representaven el seu esperit. Jo diria, potser ingènuament, que la presència de les escoles, pel seu tarannà, no interferia la presència dels mestres a títol individual. D'altra banda, es tractava d'escoles organitzades amb un alt nivell de complexitat que no ha considerat necessària —ni ara— l'Administració per als seus centres, almenys a nivell de Primària i Parvulari. Com que es tractava d'escoles privades, comptaven amb una administració i una secretaria pedagògica. Intentaven fer un servei públic o ciutadà i establien una quota indicativa que permetés l'assistència de famílies de classes socials diferents. Això requeria un estudi seriós de costos i la confecció d'unes taules de distribució de pressupost a càrrec d'un expert que després ha ocupat llocs de responsabilitat al Ministeri d'Educació. En aquestes escoles hi havia professors de pati, psicòleg, coordinadors de nivell o d'etapa, etc. Tot això no s'ha pogut generalitzar, «exportar», a l'escola pública. No crec que les motivacions siguin tan sols econòmiques. L'estructura organitzativa de *Rosa Sensat*, però, sí que ha tingut, d'una manera o altra, un grau notable de complexitat; no de complicació, que és diferent. *Rosa Sensat* va establir, des d'un principi, un model d'Escola d'Estiu amb un ventall molt ampli d'activitats, que cobrien un espectre extens de necessitats.

En l'esmentat pròleg a «Els primers quinze anys de *Rosa Sensat*» Marta Mata, amb un deix d'amargor, diu: «...podíem somiar que la feina d'aquests quinze anys, del 1965 al 1980, serviria per a vertebrar el sistema educatiu en la nova i primera conjuntura política». I afegeix: «No ha estat així». Ja sabem a què es refereix. Però, de fet, són moltes les coses que no han pogut traspasar-se. Entre elles el concepte d'escola activa, un concepte bàsic en l'acció de *Rosa Sensat*. El concepte d'escola activa s'ha diluït, quasi que es considera un terme històric. Fins i tot, durant algun temps, s'ha rebut amb desconfiança. Hi havia qui parlava, amb una certa prevenció, «d'aquestes escoles actives de *Rosa Sensat*». Per què, això? Caldria recuperar aquesta noció. *Rosa Sensat* ha jugat fort en les dues dimensions de la formació del mestre: la dimensió professional i la dimensió social. L'intent de mantenir l'equilibri entre aquestes dues vessants ha estat motiu de contradiccions. Encarar-se lleialment amb la idea d'escola activa ja vol dir això. I no està resolt.

Una de les característiques de *Rosa Sensat* és la visió global de la seva acció. Tot formant mestres ha tingut en compte l'escola i, més enllà, tota la societat. I ha buscat la coherència entre la pedagogia, la psicologia i la sociologia de l'educació. Algú podrà dir que el compromís públic assumit per *Rosa Sensat*, ha suposat la presència d'elements «impurs». Potser s'ha mostrat massa segura a l'hora d'integrar determinats problemes. Li ha estat difícil dominar el corrent dels esdeveniments. Segur que ha hagut de patir dictadures democràtiques; segur que molts, a nivell individual o en grup, s'han servit de *Rosa Sensat*. Tot això, dit ara d'una manera tan primària —diria que premeditadament primària— no és per

a justificar-la. N'hi ha, com jo mateix, que no hem compartit els resultats de determinats plantejaments. També aquí diria que tant se val. L'important és una altra cosa. El que compta és la lleialtat última, tant si s'ha compartit creadorament una època de treball com si s'ha contemplat amb un ànsia sentida el curs del seu desenrotllament.

En el seu desenrotllament, *Rosa Sensat* ha topat amb circumstàncies que han posat a prova la seva capacitat de reacció i fins la seva supervivència. Assenyalaria, en aquest sentit, l'aplicació de la Llei Villar i la creació dels Instituts de Ciències de l'Educació (1970, 1971), que provocà l'entrada d'elements de *Rosa Sensat* en institucions públiques. Un altre moment fou el de «la nova i primera conjuntura política» democràtica. Aleshores va fer una àmplia convocatòria, que reuní els històrics i els responsables de la casa, personalitats representatives d'entitats cíviques, etc. Recordo la presència una mica imposant dels rectors de les tres Universitats catalanes. Només una persona —no pas sense coratge— va suggerir la seva continuïtat en forma d'Associació. No és un problema nou. La creació de la Societat de Nacions, amb els seus organismes especialitzats i més endavant la creació de l'UNICEF, va fer posar en dubte l'existència d'una organització del prestigi de la «Unió Internacional de Protecció a la Infància» (UIPE). La necessitat d'un cos àgil, entrenat, va fer que es reconegués el buit que deixaria la seva desaparició.

Sóc conscient que en poques ratlles costa de definir *Rosa Sensat* i fins i tot contestar la pregunta que encapçala aquestes notes. Per a mi, *Rosa Sensat* significa, potser, abans de tot, l'aptitud per a respondre a un problema pedagògic.